

Saggna di pistolón?

Al nòster dialàtt da un pzòl l é drî a avair una rinâsita, par mèrit anc ed tótt quî ch'i pròven ed fèr dla ròba ed qualità. Dâl vòlt però, fòrsi par tgnîr drî a st mumänt ed furtóina dal bulgnais, ai é un quelcdón ch'al in pèssta ónna...

L é al chès d un liber vgnó fòra adès ch'è pòc, e ch'l é caraterizè pió che èter da una gran agresivité (esprèsa anc da cal stracantàn ed pònt esclamatív adruvè dapartótt).

Mo savív càntr a chi l'è st'agresivité? Càntr a chi "pistolón" (sé, sé, al dîs pròpi acsé...) ch'i van d lóng a vlair adruvèr àli esprèsiàn stièti dal bulgnais, e a druvèr àl raiguel dal nòster dialàtt. Secànd ste liber, al bulgnais al n arèv inciònni raiguel, mo l adruvarèv qualli dl itagliàn: bän, mo alâura cum avaggna da spieghèr che se un bulgnais stièt al sént a cantèr "dal guèri tremandî" (cum al canta Minghèrdi...) al s n adà, che cäl "guèri" l é sbagliè? L é al sagn che al bulgnais (cme tótti àl lānguv e tótt i dialétt) l à àl sâu raiguel, difarānti da qualli dl itagliàn, cme difarānti àli én la sô stòria, la sô furmazian e la sô evoluzian.

L istäss par la grafi: ste liber prémma al dîs che bisāggna scrîver cum a se scrîv in itagliàn (parché pò? In tudàssc o in franzais, o in cälì ètri lānguv a se scrîv come in itagliàn? Mò...), pò dāpp al dichiāra ed scrîver secānd quall ch'gèva Mnarén; mo ai abāsta lèzer pulid i sù scrétt, par vādder che in cal liber che qué dla grafi ed Mnarén an s i cāta gnanc l'insaggna. Pòver Mnarén, cum i spānden mèl al tō nóm!

Al probléma l é sänper quall: a ognón al sô amstîr. Quand as fà mèl i dént, a s fidān dal dintéssta: par dscārrer ed zèrt quî, bisāggna savair ed cus'a se dscārr. La linguéssica l'é una siānza prezis ala midgèna o al'inzgnarî, bisāggna studièr la par di ân e chi vā a òc' al fà prezis a quî ch'i mitèven l òli in vatta a una brusadûra. Siché dānca, a st liber che qué an i srèv gnanc bisāggna d arspānnder (e al editāur a dirènn ch'an i èra brîsa bisāggna ed publichèrel).

A l fän, però, sàul pr un quel: pr al nòstr amāur pr al dialàtt. Parché as fà prèst a dîr di sgarón in st mumänt d intarès pr al bulgnais: mo bisāggna che la zānt i al sèven, che quî lé i én di quî ch'i n stan né in zîl e né in tèra.

E pò... as piès la zānt ch'i én bòn ed stèr al mänd e d rapurtères con chi èter: brîsa quî ch'i n fan èter che tirèr di numāz, svarslè in di liber pèn ed pònt esclamatív.

S'a in vlèssi mòi savair de pió, pò, ai é anc un bèl pzulén int al Sît Bulgnais: www.bulgnais.com/polemiche.html

Bentèn Sera, Fausto Carpan,
Aldo Jeni, Àmos Leli,
Gigèn Livra, Clavien
Maxànt, Dagnèl Viteli.

Cla sîra...

Ai èra stè un bèl tenporèl, cal dāpp-mezdé. L avèva lasè un'āria natta, con di culûr ch'i èren un spetàcuel e mé, vèrs sîra, apònt par quasst ai èra saltè in vatta al muturén con la cinepraîsa Super 8 a tracòla. Mé ai ho sänper avò la pasiàn dla fotografî, mo cla vòlta a m èra méss in tèsta ed fèr un filmén, una spèzie ed documentèri, só l quāter stasān a Bulaggna.

Fairum in vatta al pânt dla tangenzièl in vî Benāza, in st mānter ch'a fèva una panorāmica a vèsst un reoplàn ch'al decolèva dal areopòrt, pròpi incānter al sàul ch'l èra drî a andèr zā. A fé una zümè, par quall ch'al psèva parmāttrum al zoom dla mî machinata, pròpi vèrs cal reoplàn che, cla sîra, al fó l ónnic a partîr da Bulaggna.

In cunpāns al n arivé mòi a destinaziàn, parché una quaranténna ed minùd dāpp ala mî ripraîsa, cal reoplàn al scupié in mèz al zîl d Ustica, dvintānd acsé ón di pió gran mistèri dla nòstra stòria.

Penicillina, streptomycin & c.

Mo guèrda té cus ai é saltè fòra...

Sé, quand ai ho vèsst cla scātla trasparānta, con par dānter àli agācc' e àl sirāng ed vaider, al còr pr un ātum al s é farmè. A sän turnè a èser ed un cínno malè, quall che in ògni clās an manchèva mòi. Int la mî ai èra mé e

quasst al vlèva dîr stèr a cà da scòla socuànt mîs al ân, fères purtèr a cà i cónpit mo, sàuratótt, avair da supurtèr tótti àl sîr la puntûra: mé a cradd d avairen fāt däl mièra! Mo al bèl l é che la fazannda dla puntûra l èra dvintè un'ucasiàn par stèr insämm con i nûster vsén ed cà e quasst parché mé avèva dezis che a furèr al mî culazén al fòss al sgnèr Michèl, un colèga ed mî pèder ch'l avèva la man alzîra e ch'al stèva sàura ed nó. Acsé, quand dāpp magnè al vgnèva zā, insämm a ló ai arivèva i sù dû fiû. Pò, sicóm la mî puntûra serèl la parèva èser dvintè un'ucasiàm mundèna, ai arivèva anc ètri dāu famài: ónna ch'i stèven a mûr con nó e un'ètra dal pian d sātta. Insämme: par fèrum sta bendatta puntûra ed penicillina (o streptomycin, an m arcòrd pió...) in cà nòstra a s arduèven int un quingèna ed parsàn!

L'uperaziàn la vgnèva fāta acsé: in st mānter che al tegamén d alumèni, con dānter la sirānga e l agāccia, i èren drî a bójjer, mé am sdrājèva in vatta ala tèvla ed cusénna, con tótt chi èter cínno intāuren ch'i slumèven al mî cûl. Quand incòsa èra prānt (al cutān con l èlcol) al sgnèr Michèl l um dèva una sculazè e pò int un spèll l'um fèva la puntûra. L èra bravèssum, méi che i mî genitûr, e in tant ân a n ho mòi avò inciòn probléma d asès o d infeziàn.

Ai èra però anc un èter mutív par cla riugnān condomignèl: la partída a chèrt di nûster genitûr, *che faceva seguito al sacro rito dell'iniezione serale.*

Mo guèrda té quant ed chi arcòrd i saltè fòra insämm a sta scātla ed vaider. Giv ch'a l'èva cazè vî? Gnanc pr insónni: adès anca lî l'é in cla vedrèna ch'lé péna d arcòrd, sia bî che brótt. O tótt e dû insämm...

S't i lé, bât un câulp!

Stra i bulgnîs e i spîrit, i rapôrt i én ed sòlit piotòst frèdd: la tendânza al'incrudulitè, al seticîsum, pr an dîr adiritûra ala difidânza di mî cunzitatén la i cunvénz a tartgnîres da chi pàs ch'i prènn anc sâul avsinèri *alle soglie* dl inponderâbil. Mé a dirêv ch'ai é adiritûra inconpatibilitè stra al švulazèr ed fantomâtic linzû in vèghi fosforesânz *ultraterrene* e i ptrugnàn, ch'i én purtè invèzi a pugèr âl sâu rubóssti pidavèl só la tèra bân fairma e masèzza. Al bulgnais al pèr creè apòsta pr azuntèr ala famâusa frès "Spîrit, s't i î, bât un câulp!", cl'ètra che ló al drôva col stass gósst ala maténna quand, avrànd la pôrta, al šbrindèla una tlarè a cûlp ed bastân: "E s't an i î, bâten dû!".

Però durànt l'ùltma guèra ai fó di ptrugnàn anc stra i pió dscantè che, spént un pô dal esànpi e un èter pô da un vèg peppacûl, i s dénn con un zèrt šlanz ala prâtica dal "bichirén", surogèt casalén ed sedût mediânic bân pió spurâusi. Ai brîsa prâtic (i *non iniziati*) a spiegarò che ste bichirén, méi se tând e sânz ganb, l'èra destinè a fèr da congiunziân (*trait d'union*) stra spiritéssta e spîrit: mòs – fòrsi – da *potenze arcane*, par mèz, però, ed trai dîda umèni (l'énndiz l'èra quall ch'ai vlèva), ch'i avèven da sfiurèr apanna apanna al fânnd vultè al insó, al bichirén l'arspundèva – quand l'arspundèva – ai interrogatîv pió stranpalè. Par fèr quasst al šlisèva - švèlt o lânt, secânnd al carâter e l'umâur dal spîrit – sâura a un cartân retangolèr ch'l'avèva da èser léss. Ste cartân al purtèva scrètt tòtt d'intâuren âl létter dl alfabet e i nómmer ârab e quand al bichirén, partànd dal zânter in duv al stèva ed cà avсэн a una Crâus prupezziatòria, al tachèva a viazèr e ai pasèva in vatta, l'arivèva a furnèr dâl paròl, dâl dèt, ecz. Naturalmânt bisugnèva che almânc ón di proprietèri ed cäl trai dîda al fòss pruvésst, cum as dîs, di *virtù medianiche*.

Gnanc a fèrl apòsta, in cà dal mî amîg Gastunzén (quall dal nunân Banvgnó e dla Marizièna) ed sensitîv ai n'èra, giân pûr, a balûs. Intànt la sò surlénna, la Lisétta, che a détta di parént e amîg, l'avèva l'énndiz drétt câulum, *saturo di potere medianico*, tant che ón dâpp a cl'èter i fiuchèven i

invîd... che lî l'aztèva in canbi ed mrindénni o dšnarén pruvidenzièl, int un'època, cum ai èren ardótt in tãnp ed guèra, ed réggid razionamânt.

Stra âl dmand pió vèghi e angustie (nutèzzi ed suldè dal frânt, ed parént luntàn), ai prevalèva cme lògic, l'interogatîv: "Quand finirà sta guèra?". Un dâpp-mezdé dal febrèr dal '44 che par chès ai èra presânt anca mé, in lizânza par l'esâm ed maturitè al licèu, durànt una sedûta int al rifûg' *antiaereo*, cioè in canténna, parché ai èra finè l'alèrum e ai èra finè lé – chi sà cómme – anc al famâus barétton Gino Bechi, un spîrit (a n m arcòrd brîsa ed chi), dâpp avoir spént al bichirén in vagabundâg' inconcludént, l'arspundé: "La guèra la finirà int la premmavaira dal 1945!".

Quand sta profezi la s rivelé gióssta, âli aziân dla Lisétta âl subènn un aumânt impresiunànt! Sâul che lî, da alâura, la n vlè pió "èserziter", par quâter bôn mutîv ch'la švelé a mé e a sò fradèl:

1) la pruibiziân dal sò cunfsâur (e lî l'èra dimónndi religiâusa);

2) la vójja gióssta d'an inscurîr, magâra con dâli arspòst šbagliè, al splendâur dla sò fâma;

3) la pôra d'arzâvver da cal mânnd misteriaûs una quèlca funèsta nutèzzia che, dâpp a un prezedânt cunpâgn, la l'arèv lasè int un cunprensèbbil avilimânt;

4) âl restriziân alimentèr âli èren oramâi in ví ed deziš ralentamânt e as èra quindi esauré la šgalmîra pr âl bôni mrindénni. Bisâggna pò anc dîr che âl riugnàn dal bichirén, quand la zânt i n s sintèven brîsa trûp uprès dal crudeltè di fât dla guèra, âli arivèven d'âura a èser quèsi sãnper divartãnti. Âl dmand mòsi ai *trapassati* da zèrt sugèt, âl s riferèven a di argumént tòtt èter che spirituèl: da una mî vsénna ed cà a sinté a dmandèr al spîrit ed Beethoven gntemèno che i nómmer dal lòt ("Chi bôn, a m arcmand!"). A Napoleân un tël ai dmandé, sãnz spieghères méi, se un zèrt afèri (sãnz'èter una vãnndita al *mercato nero*) al srêv andè a saggn. Garibèldi al fó scumdè par savoir se una spediziân a câzia ed rîs, patèt e farénna la fòss andè in pôrt e sãnz alèrum. Un dé la Lisétta, puvréna, la s ufindé quand un partezipànt, premma ed cminzipièr, al salté só:

- *A m arcmand, sgnurénna, ch'an le spènnza mégga lî ste bichirén... Zà par mé âli én tòtti tumlè!*

I al fènn stèr zètt sóbbit, in cal mãnter che lî – mé a cradd – la s fèva un ràpid esâm ed cusianza. Par la veritè, quand mé e sò fradèl Gastunzén a zarchènn d'andèri sãtta con una quèlca dmanda, lî l'arspundé che sinzeramânt la n savèva brîsa spieghères cus'al fòss cal *fremito*, cla spèzie ed scòsa elètrica che al sò énddiz al sintèva sfiurànd al vaider, quand al "cuntât" l'èra stabilè e che pròpi la n avèva gnènte vójja d'andèr a fãnd dla questiân. La sustgnèva però sãnper con farmazza d'èser int la pió asolûta bôna faid. E mé, pûr pèn cum a sãn cuntinamânt ed seticîsum e cgnusandla però pr una bèla ragâza, a sãn sãnper vanzè int al dóbbi.

E, in conclusiân, a n ho mâi savó cus am dîr.

Lurînx da Bâdri

(Fén dla premma pèrt)

Ancâura al "toscuîgno"...

Int al nómmer dal mais indrî ai ho cumentè un scrètt dal mî amîg Élio Evangelisti. Quassta che qué l'è la sò arspòsta che, in pèrt, a cundivîd anca mé. E sicómme che al sò dialàtt l'è quall d'una zèrta pèrt dla nòstra Bâsa, a l'las acsé cum al le scrîv ló.

La mî delusiòn

Chèro Fausto,

int al nómmer 71 dal "Pãnt dla Biãndda" ai é un tó cumènt al mî scrètt "Pòver dialàtt". Sicómme a sòn sicûr, e té come mé, che dialoghèr l'è l'ónnica manîra d'intãndres, *dato che* ognón al tîra fòra âl sâu upignòn par cunfrontèri con qualli difarãnti, a zarcarò ed spieghèr i mutîv dal mî pesimîsom e dla mî delusiòn. An i é inción dóbbi che té t'èv rasòn int al dîr che zèrti espresiòn âli én stè adruvè da autûr inpurtãnt come espediènt teatrèl e leterèri, mitandi in bòcca ai sù persunâg' cupiè dala realtè, còmic involontèri int al môvres, int al cunpurterers, int al ffîres e – sãuratótt – int al dscòrrer. I nûster nûn, i nûster zièn con i sù parént a amîg, che pr al nuvanta dal zânt i n èren brîsa andè a scòla (e cl'èter dîs l'èra arivè sé e nò ala tèrza elementèr), par tòtti âl sâu questiòn i dscurèven in dialàtt, l'ónnica lãngua ch'i s cgnusèssen.

Int i ân dal trãnta al quarãnta, e sãn-

per de pió dòpp ala guèra, ai carsé al nómmer di ragazù ch'i andèven a scòla e che i tirèven d lóng a andèri infèn al livèl pió èlt e a n avèven brîsa da dscurdères ch'as i èra méss anc al regîme a pretànnder che tòtt i adruvèssen la *lingua madre*, acsè l'ùs dl itagliàn l arivé dapartótt. I nûster nûn, i nûster zièn con i sù parént e amîg, trovàndes in sta situaziòn, i zarchènn ed méttres in scuèder dscurànd un incrouś bulgnèis-itagliàn, pròpi quall che Antonio Fiacchi, con la sò fantasiè e al sò spîrit d oservaziòn al mité in scrétt cuntànd àl stòri dal "sgnèr Pirén" con chi brillànt efèt còmic e umurésstic ch'a cgnusàn.

Ai é un destén cumón a tòtti àl lāngv dal mònn, che àl mûden pian pianén e àl s trasfòurmen fèn a fèr scunparîr la versiòn d uréggîn; l é tuchè al grèc e al latén, con la fòrza ch'ali han avó. I mutív i pòlen èser tant: invasiòn, guèr, emigraziòn, cambiament econòmic, pulèttic, sozièl con cambièr ed chi cmanda; nòvi cuncuésst dla siànza e dal prugrès e tanti ètri rasòn. Stāl trasfurmaziòn àl mitèven in dificolte la popolaziòn pió "popolèr" e i brèv scritûr i trovèven l'inspiraziòn a scrîver in "toscuíggno" par quajunèr, con ironî e comizité, quí ch'i zarchèven ala bôna d èser al'altazza dāl nòvi esigianz. E té, giustament, et fè di nómm come Eduardo e Ferravilla, Porta e Belli, adiritûra Shakespeare e Goldoni, mo anc l inglèis d incû al n é pió quall ed Shakespeare, come l itagliàn al n é pió quall ed Dante, mo gnanc ed Manzoni, ch'l é pió atèis a nó. E l é as ste pónt che qué ch'ai nās la mî delusiòn e al mî pesimîsom, brîsa cònter al toscuíggno, mo dal fāt ch'al végga adruvè par dèr d'intànnder ed favurîr al dialàtt; la mî delusiòn la nās a lèzer "Benéssum" (l ha vindó socuanti mièra ed còpi) dòvv ai dòmina al dscòrrer toscuíggno, mo ch'al n ha purtè gnanc una brîsla a favòr dla sopravivānza dal dialàtt; la mî delusiòn la nās dala publicaziòn d un CD in dòvv di famûs cantànt bulgnîs i cànten dāl canzunàtt itaglièni méssi in bulgnais: mé a cradd ch'an eséssta gnínte ed pió brótt che "Fāt mandèr dala màma a tór dal lāt"; la mî tristazza la nās dal fāt che a presidānt dla giurî par premièr *il tortellino d'oro*, qué a Bulaggna, ala Fèsta dl'Unitè dal setāmmber pasè, i èven

ciamè Giovanni Rana! Sti esénpi ch'ai ho fāt, come tòtt al rèst dl'indifarānza vèrs la nòstra stòria culturèl, a pèrt pûc nostālgic donchisciote, i én tanti sbadilè ed tèra sòura la fòsa dal dialàtt.

Cómm al dîs Gigén Lîvra, se a dscòrrar in bulgnèis i én vanzè in pûc, pruvèn a scultèri e a fèr come lāur. E anc a té, Fausto, at é scapè détt che quand insāmm a Bertén, Dagnèl, Gigén e al rèst dla bâla a v mití a druvèr al toscuíggno, l é par sburdler, par fèr i èsen.: mo l é gíossst e sacrosànt, ògni tant, avèir vójja ed sburdler e rédder, gnínte da dîr.

Adès a t fāg una dmanda: al prèmi strameritè dal "Nettuno d'Oro" l èt avó par "Cosa mangiò la sposa..." e "In mèz al prè" piotòst che par "Prè ed Cavrèra", "Don Marella", pió l inpāgn e la pasiòn dedichè al Pònt dla Biònnda, par purtèrel ala sò blazza primitîva, con al rèst dāli iniziātîv che adès i i fròllen d atòuren?

Elio Evangelisti

Chèro Êlio, tirànd in bāl al lîber "Benéssum" e al CD "Ciao ragaz", ch'i én tòtt e dû "*made in Andrea Mingardi*", t è fāt un dscāurs giustéssum. Par la verité, bisāggna ch'a dégga che al lîber l é in ògni chès senpàtic da lèzer, sänza pretànnder tròp, anc par ví ed zèrt svariòn... Òn par tòtt: ala pāgina 112 ai é ritrāt dû persunāg' con par d sātta una scrètta: Giosuè e Fonso, intindànd dîr che i dû ritrāt i én Giosuè Carducci e Alfonso Rubbiani. Pr al secānnd a i sän, mo al prémm al n é brîsa al Poeta "delle Odi Barbare" mo cal bèl sugèt ed Filupanti caricaturè da Nasîca...

Al CD, pò, l é quall ch'al vòl èser: un quèl da vānnder pusibilmānt in tòtta l'Itāglia. Ecco alāura che a fèr àl *guest star* a i catān Lucio Dalla, Guccini, Gianni Morandi, bravéssum e famûs, mo che col dialàtt i han pòc da spartîr... E t pû stèr trancuèll, chèro al mî amîg Êlio, che par la famāusa "caasalénga ed Voghèra" (e anc par la mazāur pèrt di zûven bulgnîs) quall ch'i sénten cantèr int al CD l é al dialàtt bulgnais pió genuén. Par nuèter invèzi... l é méi lasèr pèrder...

Al marchè dāl bîsti

Ali uréggîn dal marchè dāl bîsti o, cum i gèven una vòlta "*forum bovum*", àl van dimónndi indrî. Par zertón, int la *Bononia* rumèna l avèva da èser fo-

fòra dal antig zānter zitadén, int la ví Eméggia vèrs Mòdna. Al stòric Ghirardacci al scrîv che "*il campo ove si mercatavano le bestie come buoi, cavalli, asini e altri animali*" al psèva èser atais al pānt ed Ragnn, stra Bāurg Panighèl e Casalacc', luntān zírca trî chilòmeter dala zitè. Dal 1219 da ste sît al fò trasferé, cum al dîs al crunéssta Matteo Griffoni, lé avсэн ala Cîsa dla Piògia, int la scantunè fra Galîra e drî a Ragnn e pò, dal 1250, int la Piāza dal Marchè, che adès a ciamān Piāza 8 Agāsst, mo che pr i bulgnîs l'é vanzè sänper la Piazòla. Al marchè di bû l èra avèrt al sâbet fèn che al sàul l andèva zā e par chi an respetèva l urèri ai èra una mûlta ed 20 bajûc. Lé i vindèven anc i cavâl, àl pîguer, àl chèver, i ninén, i móll, i sumâr. Dal nutèzzi ed Pasquale Alidosi as sà che a Bulaggna dal 1600 al 1620 ògni àn i mazéssen presapòc 600 stra bû e vidî, 13.000 castrè e pîguer, 12 ninén, 14.000 agnî e cavrètt.

Fèn al prinzèppi dal 1800 al marchè dāl bîsti al vanzè ai pí dla Muntagnòla fèn ch'la n dvintè *pubblico passeggio* e al marchè al fò custràtt a fèr sanmichèl int un slèrg pòc fòra dala Pòrta ed stra Mazāur: l era al *foro boario*, che adès al s ciāma *piazza Trento e Trieste*. Qué ai èra una sinfunî ed móttel, ed blèr, ed rujamént, ed rang' e, in pió, al svarsler di buèr, di sinsèl e di cunpradûr (tòtt quant, d invèren, con la caparèla); pr an dscārrer dāl buāz, ancāura chèldi, lasè lé dal bîsti, che ali urtlèni àl cujèven in fûria par cunzimèr *biologicamente* l òrt drî da cà.

Quasst fèn al 1880. Mo i sanmichèl i van avanti in cuntinuaziàn: in ataisa d'avair una sistemaziàn definitîva, al marchè dāl bîsti al se spustè pruvisoriamānt drî ala mûra, stra la Pòrta ed Galîra e la Pòrta dāl Lām, e l avanzé lé "pruvisoriamānt" per zírca vènt àn...

Al *Piano Regolatore Generale di Bologna* al mité al nòv marchè dāl bîsti, prugètè dal inzgnîr Buriàn, fòra dāl Lām, con una spaisa ed 591.000 liratti dal 1902: una strutûra ed 22.500 mèter quèder, che adès l'é dvintè université, zānter sozièl, zānter zévvic dal Quartîr, zardén pòbblic ecz. E l marchè dāl bîsti? L ha fāt sanmichèl un'ètra vòlta, fòrsi l'últma:

spustàndes ancàura una vòlta luntàn dala zitè, fòra ed San Dunè, in canpàgna...

Ettore Malòs

Al còc'

An i é brîsa pasè dimónndi ân da cla maténna ch'a fé sta fotografi drî ala murâja dla cîsa dla Santa, in Castelfidèrd, mo al pèr che al mând al séppa cambiè da cal dé. Al trizèccuel di ruscarû, che lâur i ciamèven "al Còc'" (*il cocchio*), l'é sparè dal nòstri strè, sostituè da di machinèri ch'i n fan brîsa la parè a tgnîr natta Bulaggna. Mo la càulpa la n é mégga di "operadûr ecològic", nâ: la càulpa l'é la nòstra, ch'a sãn dvintè di spurcaciòn ch'a ficàn in tèra d incòsa: la reclâm, âl cécc, i fazulétt ed chërta, i bichîr ed plâstica e âl butélli vûdi. Pasànd avсэн a zèrt casunètt al pèr d èser int un marcadén dla ròba vècia! Ai é d incòsa: frîgo vîc', stû a gâs, mòbil, raid da lét, scrân e tavlén.

Socuànt mis indrî, având da cambièr i mòbil dla sèla, ai ho cuntatè qui dl'Hera par psairi smaltîr. Con una telefonè avân fisè la sîra che mé arêv purtè incòsa in vatta al merciapî e acsé ai ho fât. Mo gîv ch'ai séppa vanzè quèl da purtèr int *l'isola ecologica*? Gnanc pr insónni! Prémma ch'ai arivèss al càmion, *ignoti riciclatori* i avèven bèle fât sparîr incòsa! I espèr i dîsen che quasst l'é un saggn ed recesiàn econòmica... A staràn da vâdder. Però al còc'...

Schèrp

Ai é anc, int la canténna ed mí mèder, al pidén, cl úsvai che una vòlta, quand i òmen (e âl don) i savèven fèr tótt i mstîr, al s truvèva in tótti âl cà. L'é ed fèr, dimónndi pais, l ha trî brâz con ed cô âl fâurum d un tâc, d una sòla cénna e d ónna granda.

Al pôl stèr apugè só scadagnón di trî lè, in manîra ch'ai stâga vèrs l'èlta la pèrt da druvèr, in duv as pôl insfilzèr la schèrpa da ajustèr, ed tâc o d pònta, secànd s'ai vòl la suladûra, al tâc o

sâul un quèic cicatt.

Mí pèder al l adruvèva par méttèr int i nûster scarpón d invèren, dûr e grûs, i ciud, dâl gròsi bulàtt ch'i inpedèven al sòl ed frustères, acsé i durèven di ân e i psèven èser druvè prémma da mí fradèl e pò da mé.

Quand andèven a scòla insàmm a parèven di suldè, anc parché a s mitèven indòs dâu caparèl militèr, capitè in cà nòstra chisà par che strè.

I quî i n andèven brîsa méi con âl schèrp bâsi, che âl vgnèven anc qualli druvè prémma da mí fradèl, e in dôvv mí pèder ai mitèva dâl tacatti, una spèzie ed meزالónna ed fèr, int la pònta e int al tâc, sãnper pr an fèr frustèr al curâm dla sòla.

D estèd invèzi a psèva girèr sãnza parair un suldè: a purtèva di grûs sândal d un curâm viòla; par fèri durèr de pió, mí pèder al i inciudèva sâtta una sòla artajè da un vèc' copertàn da biziclatta.

Câl pochi vòlt ch'avé dâl schèrp cunprè apòsta par mé, âli èren, a n so brîsa parché, da òmen, e sãnper pió grandi dal mí pà. Quand a turnèven dala Piazòla, dâpp avairi cunprè al bancàtt dla "Mâchina râssa", mí pèder al i pugèva in vatta al quèrc' dla sò scâtla ed cartàn a fiuradén, al dsgnèva al cuntàuren con l'èpis e al tajèva dâu sulàtt da insfilzèri dânter, pr ardûser âl schèrp ala mí misûra, fentànt che al pà an fòss carsò.

Incû, ch'avân incòsa e a strasinàn dimónndi, a m arcòrd con nustalgî al sbózz e l'èrt d arangères ed chi al vlèva ch'an s manchèss brîsa al necesèri, mo a m arcòrd anc la vargâggna e l inbarâz prèss a chi l avèva anc al de pió, ed prezîs dâl scarpénini lósstri ed varnîs con al zinturén ala cavcèla, par l estèd, e di chèld stivalén fudrè ed pail, par l invèren.

Schèrp...

La Nòccia d Bastèl

Al pidén o tripê o anc "dièvel"

Vîc' zuglén ed paròl

L òli l'é lé, l'âlla l'é là, l'èla lí la lómm?

Che bî cavî ch'avî! Vlîv ch'a v i chèva chi bî cavî ch'avî?

S'ai vgnèss Ulèss ch'vlèss cl óss lèss d nûs ch'lûs, dâjel!

La siànza di nûster vîc'

Fiâur ed Pasiàn (*Passiflora caerulea*) – passiflora, fior di Passione, pianta rampicante ornamentale che non ha mai avuto nessuna importanza medica e solo ora se ne studia l'efficacia contro la malattia del sonno.

Fiòpa (*Populus nigra*) – pioppo, albero le cui gemme hanno fama di sudorifere e diuretiche e se ne prepara il così detto *inguânt fiupén*, unguento populeo, usato per reumatismi, eruzioni, emorroidi. Il legname non è buono per lavori di mobilio. Si coltiva per avere ottima carta.

Da: G. Ungarelli, *Le piante aromatiche e medicinali nei nomi, nell'uso e nella tradizione popolare bolognese*.

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pânt dla Biànnda nómmer 72

Mais ed mâz dal 2008

Diretâur iresponsâbil e limušnîr:

Fausto Carpani

Dsègnn uriginèl:

Lupâmbbol (Wolfgang)

Umberto Sgarzi

Matitâza (Giorgio Serra)

Coretâur di sbâli: **Bertén d Sèra**

Strulgân eletrònic: **Âmos Lèli**

Spediziàn: par pòsta, purtròp.

Abunamént par pòsta: almànc 15 € al ân.

Indirèzz:

FAUSTO CARPANI

Casella Postale 3179 Bo. Ponente

Via Saffi 30/32

40131 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585 – fax 051-385283

fausto.carpani@alice.it

Tótt i scrètt in dôvv an i é brîsa indicè l autâur i én ed Fausto Carpani.

Al dizionèri ed riferimânt par cäl paròl ch'âli én difèzzil da capîr l'é quasst:

Lepri – Vitali

Dizionèri

BULGNAIS - ITAGLIÁN

ITAGLIÁN - BULGNAIS

Pendragon, 2007

I sît bulgnîs i én quissti:

www.pontedellabionda.org

www.clubdiapason.org

www.comune.bologna.it/bulgnais

www.lafamigliabolognese.it

www.bulgnais.com

www.marcopoli.it

- Carpani e i sù amîg -
- Le conferenze storiche di Marco Poli -

MAGGIO

Giovedì 15 ore 16,30	Alla Famajja Bulgnaiša (via Barberia 11): “250 anni fa la scomparsa di un grande Papa riformatore: Benedetto XIV, Prospero Lambertini” Conferenza di Marco Poli.
Domenica 18 ore 16,00	Parco del Laghetto alla Cà Bura (via dell’Arcoveggio): “Carpani e i sù amîg”.
Giovedì 22 ore 16	Alla Famajja Bulgnaiša (via Barberia 11): “Pomeriggio dialettale” con Fausto Carpani e con la partecipazione dei poeti Adriana Pallotti, Giorgio Campi, Mirella Musiani, Luisa Ragagni, Sandro Sermenghi, Elio Evangelisti.
Sabato 24 ore 16	In Corte Isolani, Sette Chiese S. Stefano: “I caffè di Bologna fra ‘800 e ‘900”. Conferenza di Marco Poli.
Sabato 24 ore 21	Centro Sociale di Trebbo di Reno: “Dâu vâuš e una chitâra” serata in compagnia di Fausto Carpani e Gigen Lîvra.
Domenica 25 ore 21	Presso la nuova chiesa di Bondanello di Castelmaggiore (p.zza Amendola): “Carpani e i sù amîg”.
Lunedì 26 ore 20,30	Teatro delle Celebrazioni (via Saragozza 234): la “Compagnia Teatrale del Lions Club Bologna Archiginnasio” con la partecipazione di Paola Rubbi e Fausto Carpani presenta: “Amarcôrd Bulaggna”, testo di Marco Poli e regia di Giorgio Giusti. La serata è a favore dell’infanzia diversamente abile.
Mercoledì 28 ore 21	Nella piazza di Calderara di Reno: “Carpani e i sù amîg”.
Giovedì 29 ore 16,30	Nella Sede della Famajja Bulgnaiša (via Barberia 11): “Girotondo bolognese attorno alle mura: storia, curiosità ed immagini”. Conferenza di Maurizio Catassi e Marco Poli.
Sabato 31 ore 21	Alle Budrie di San Giovanni in Persiceto: “Carpani e i sù amîg”.

GIUGNO

Dom. 1 ore 21	Centro Sociale di Borgonuovo: “Carpani e i sù amîg”.
Venerdì 6 ore 21	Centro Sociale di Pescarola (via Zanardi 228/a): “Carpani e i sù amîg”.
Domenica 15 ore 21	Festa de l’Unità alle Caserme Rosse: “Carpani e i sù amîg”.

Associazione Culturale
IL PONTE DELLA BIONDA
www.pontedellabionda.org
info@pontedellabionda.org